

SPÖKFLYGARE

FÖR mer än tio år sedan uppträdde på Övre Norrlands firmament en företeelse, som gav upphov till en flod av gissningar och rykten, vilkas underlag aldrig blev klarlagt. Det var »spökflygaren», som rörde sig över ödemarksvidderna, kommande från ett okänt fjärran och försvinnande mot ett lika fördolt mål. Man sporde: Vadan och varthän? Men den tidens ofullkomliga luftbevakning och stridsledning kunde icke ge svar på frågan, trots att ett jaktförband detacherades till Norrbotten för att försvara luftterritoriets integritet. »Spökflygaren» inrangerades bland de ouppklarade mysterierna. Det kunde inte ens fastställas om de okända resenärerna varit inbillningsfoster, celesta fenomen eller riktiga, bemannade flygplan ute i mystiskt ärende. Bland de teorier, som tala för det sistnämnda alternativet, var en som förutsatte övningsflygning med ryska flygbåtar mellan Fjärrkarelen och ett flygmoderfartyg i Atlanten utanför Lofoten. Denna teori var åtminstone tekniskt icke helt utesluten, även om orsaken till att flygvägen lades just över Lappland var höljd i dunkel. Tiden för spökflygerierna sammanföll med ett skede, under vilket rysarna började driva omfattande forskningar bl. a. med flygplan i de arktiska regionerna.

De företeelser på himlen, som oroat efterkrigs-Sverige sommaren 1946, ha många drag gemensamma med spökflygaren. Ursprunget och målet för de mystiska färderna äro lika dunkla nu som då. De omkring 1,000 »spökraketer», som rapporterats huvudsakligen i mellersta Sverige, ha enligt försvarsstabens kommuniké i oktober till övervägande delen kunnat förklaras som ljusfenomen av celest ursprung. Huruvida återstoden, 20 procent av iakttagelserna, äro fantasifoster eller konkreta verkstadsprodukter av stål och plåt, drivna av en förbränningsmotor, är alltjämt icke utrett. Några fullt klarlagda banor över svenskt område ha icke konstaterats, ej heller några nedslag. De teorier, som vilja rubricera de iakttagna ljusfenomenen som verkliga raketer, förklara dessa mystiska luckor i iakttagelserna med att det är tekniskt möjligt att konstruera obemannade flygande projektiler, som antingen ändra kurs och återvända till utgångspunkten eller vid banans ändpunkt förbrännas inifrån utan att lämna upptäckbara spår efter sig.

Det tekniska läget vid världskrigets slut var ju att tyskarna redan i kriget mot England satt in den flygande bomben V1 och raketbomben V2. Man vet att tyskarna på Östersjökusten drevo avancerade experiment med nya typer av sådana vapen. Försöksanstalterna kommo 1945 i rysk besittning. Det skulle vara högst förvånande om den mycket framstående ryska flygtekniska forskningen icke hade begagnat tillfället att fortsätta, där tyskarna slutade. De västallierade ha ingalunda visat någon pietet i det avseendet utan ha helt öppet satt tyska forskare i fortsatt arbete på detta område. Otvivelaktigt är krigstekniken just nu i hög grad inriktad på problemet flygande bomber och raketbomber jämte deras styrning. Det vore sålunda icke alls förvånande, om flygande bomber av något slag utsändes på försöksflygningar från någon del av den nyryska Östersjökusten. Däremot är det svårare att finna någon teknisk eller militär förklaring till att färden ställts över svenskt territorium, om nu så trots allt skulle ha varit fallet. Måhända ha sådana bomber, som eventuellt verkligen förekommit i svensk luft, haft något tekniskt fel på styrningen.

Det kan emellertid, intill dess att dylika fenomen börja uppträda ånyo, icke uppställas annat än lösa, ja lönlösa hypoteser, för så vitt inga fakta föreligga, som icke kommit till allmänhetens kännedom.

»Men svaret på 'Vadan och varthän?'
var gömt på det tigande Mörkrets knän.»

(V. Rydberg.)

Det inträffade aktualiserar emellertid i högsta grad problemet om flygande bomber och raketbomber, deras betydelse i krigföringen, hur man anfaller med dem och hur man försvarar sig mot dem.

Såvitt man nu vet om de ytterst hemliga försök, som stormakterna bedriva, är det alltjämt svåraste problemet att uppnå precision med dessa fjärrvapen. De under kriget av tyskarna utsända missilerna kunde icke påverkas i sin bana, sedan de väl skjutits ut. I framtiden komma säkerligen teleteknikens hjälpmedel att användas för fjärrstyrning av något slag, som ökar precisionen. Inom en viss icke alltför stor räckvidd kanske styrningen kan göras tillräcklig med radiohjälpmedel uppställda på land. För större precision och större avstånd erfordras kanske styrning från moderflygplan med radio. Fjärrvapnets verknings-

förmåga och värde beror i första hand ovillkorligen av vilken grad av precision som kan komma att uppnås. Vare sig styrningen göres från framskjutna baser i land eller från luften blir det förnämsta försvarsmedlet sannolikt flygplan, som uppsöka och förstöra hjärnan, därest själva projektilen skulle vara så snabb att den är oåtkomlig.

I fråga om fjärrvapnens roll i framtidens krig befinna vi oss nästan i samma dunkel som inhöljt spökflygaren och hans ättelägg spökraketen. Man får hoppas att detta dunkel icke kommer att kvardröja i de lösningar av försvarsproblemet som just nu hålla på att taga form i ett antal alternativ. Om denna fråga ställdes på framtiden — i och för sig förklarligt med hänsyn till bristen på arbetshypoteser — riskerar man att den nya försvarsordningen är föråldrad, redan då den träder i kraft. Samma öde drabbade på sin tid 1936 års försvarsordning, som lämnade frågan om hemortens luftförsvar obesvarad, därför att ingen av försvarsgrenarna kunde avstå plats inom kostnadsramen för de erforderliga försvarsmedlen. Så kom det sig bl. a. att Sverige vid tiden för det andra världskrigets utbrott hade en (1) jaktflottilj och ett obetydligt luftvärn till hemortens försvar.

Det är ytterligare en fråga, som anmäler sig i samband med fjärrvapnen. Man kan tänka sig att krigförande länder beskjuta varandra tvärsöver ett mellanliggande neutralt land. Luftterritoriet sträcker sig enligt folkrätten och svensk lag (»tillträdeskungörelsen» av 1938) obegränsat uppåt och dess neutralitet blir följaktligen kränkt av beskjutningen. Skall sålunda neutraliteten försvaras mot missiler? Skulle man möjligen kunna tänka sig att tolerera deras färder? Kan man i så fall även medge att fjärrvapnen äro bemannade, åtminstone över en viss höjd? Var går då gränsen mellan fjärrvapen och vanliga flygplan? Kan man rentav införa en vertikal tremilsgräns? Här synes tills vidare den klokaste lösningen vara att följa gällande regler, d. v. s. förbud mot all krigstrafik över det neutrala territoriet; annars är gärdet snart uppgivet för incidenter som snabbt kunna leda till krig, kanske med ett ställningstagande som helt strider mot våra intressen. Här är ett område, som knappast förutsetts av folkrätten och kanske så småningom tas upp i Förenta Nationerna. För svensk neutralitetspolitik och följaktligen även försvarspolitik har emellertid frågan om luftterritoriets integritet i en stormaktskonflikt växande betydelse. Framtida spökraketer och spökflygare kunna lätt frammana krigets spöke för ett neutralt Sverige.